

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

**ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКО-ТУРИСТИЧНИХ
ПОДОРОЖЕЙ З УЧНІВСЬКОЮ ТА СТУДЕНТСЬКОЮ
МОЛОДДЮ ІЗ ВРАХУВАННЯМ СПЕЦИФІКИ ЕКО-
РЕСУРСІВ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Методичні рекомендації

Дніпро – 2025

Торяник В.М., Джинджоян В.В., Любарський І.Є., Піхун Н.А.
Організація проведення еко-туристичних подорожей з учнівською та студентською молоддю, враховуючи специфіку еко-ресурсів Дніпровського регіону: метод. рекомендації. Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2025, 35 с.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Екологічний туризм як напрям туристичної діяльності та перспективи його розвитку в Україні.....	5
Список джерел до першого розділу.....	16
Розділ 2. Розробка туристичного річкового маршруту по р. Самара між с. Андріївна та смт. Черкаське Новомосковського району Дніпропетровської області.....	17
Список джерел до другого розділу.....	18
Розділ 3. Специфіка правового регулювання організації та проведення еко-туристичних подорожей з учнівською та студентською молоддю.....	30
Список джерел до третього розділу.....	34
Висновки.....	35

ВСТУП

Україна володіє достатніми екотуристичними ресурсами, використання яких, поряд із зростаючим попитом на туристичні послуги, закономірно призведе до інтенсифікації розвитку інфраструктури та територіальної організації екотуристичної діяльності. Протягом останніх років спостерігається зниження кількості туристів в Україні. Це стосується не лише в'їзних, а й внутрішніх туристів, які складають майже 97% від загальної кількості. Дніпропетровська область не є виключенням. В Україні екологічний туризм перебуває на початковій стадії розвитку. Екотуристичні подорожі організуються переважно на самодіяльному рівні, комерційна діяльність у цьому напрямі лише зароджується. Проте вже помітне виділення двох шляхів розвитку екологічного туризму – «американського» та «європейського». Перший формується у вигляді організації спортивно-туристських подорожей в екстремальних природних умовах, другий – у формі організованого відпочинку у сільській місцевості із залученням до традиційної місцевої культури (в нашій країні цей вид туризму називають сільським, зеленим чи агротуризмом).

Теоретичні та практичні проблеми розвитку еко-туризму досліджували такі вітчизняні науковці як Воронкова В., Джинджоян В., Корнєєв М., Лисенко О., Мельникова М, Сазонець І., Сардак С., Тесленко Т., Торяник В. та інші. В своїх працях вони проаналізували питання соціалізації туристичного бізнесу, впровадження інформатизації в систему управління туризмом, механізми державного управління туристичною сферою. Це створило підґрунтя для вирішення більш практичних задач розвитку туристичної діяльності в регіоні.

Одним з таких практичних завдань є розробка туристичного річкового маршруту по р. Самара між с. Андріївка та смт. Черкаське Новомосковського району Дніпропетровської області. Завдання вирішувалося колективом науковців ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет» в теоретичному, нормативно-правовому та рекомендаційно-прикладному аспектах.

РОЗДІЛ 1.

ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК НАПРЯМ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Туризм являє собою найбільш динамічно зростаючу галузь у світовій господарській діяльності. Темпи його зростання кожного року набирають оберти. Кожен шостий житель планети, у загальному вимірі, є туристом (мандрівником). Індустрія туризму приростає не тільки кількістю осіб, які здійснюють свою мету і відправляються у туристичну подорож, а й розширює власні сектори за рахунок розробки нових видів туризму для задоволення вимог будь-якого мандрівника. Сучасні свідомі погляди людей на загальний стан навколишнього середовища потребують пристосовуватися до їх бажання спрямовані на збереження планети, її природних ресурсів, поліпшення екологічного стану. Тому, останнім часом, набуває розвитку та скрізь поширюється новий вид – екологічний туризм.

З'явилася нова група клієнтів у сфері туризму, які вимагають від індустрії різних видів діяльності, досвіду та підходів до туризму: «це екотуристи – люди, які потребують екологічно безпечних можливостей для відпочинку, де переважає природа, а не людство». Вони скидають «пута» традиційного туризму у пошуках знань та досвіду. Їх цікавить неробство біля басейнів готелю або гарячкові графіки огляду визначних пам'яток. Їм цікаво відвідувати дику природу, національні парки та тропічні ліси, а також спостерігати за птахами, ссавцями, деревами та польовими квітами. Вони хочуть випробувати новий спосіб життя і зустріти людей зі схожими інтересами, і вони хочуть, щоб їхні дорожні долари робили внесок у збереження та приносили користь місцевій економіці. Екотуристів загалом можна охарактеризувати як тих, хто має дохід вище середнього, переважно мають вищу освіту, і серед екотуристів, зазвичай, більше жінок, ніж чоловіків. За даними Міжнародного товариства екотуризму, екотуристи – це досвідчені мандрівники, які, швидше за все, мають вищу/університетську освіту та вищий

дохід. Екотуристи очікують відкриттів та освіти від свого досвіду екотуризму. Особисте зростання в емоційному, духовному, а також інтелектуальному плані є очевидним результатом екотуризму для більшості цих мандрівників.

Попит на якісні напрямки для екотуризму продовжуватиме зростати у міру збільшення міських заторів, забруднення, скупченості та турботи про навколишнє середовище [9]. Лише з Азіатсько-Тихоокеанського регіону туроператори повідомляють про темпи зростання екотуризму від 10 до 25% на рік. Індустрія екотуризму, що швидко зростає, перетворилася на один з найважливіших секторів індустрії міжнародного туризму, що становить 7% світового туристичного ринку.

Бразильський економіст-еколог Себальос-Ласкурайн враховуючі екологічний підхід до сучасного туризму – відпочивати, не руйнуючі природу, відмовитися від культу комфорту задля збереження природних ресурсів запропонував власне трактування поняття екологічний туризм. За його словами, екотуризм – це «подорож у відносно незаймані або незабруднені природні райони з конкретною метою вивчення, милування та насолоди краєвидами, їх дикими рослинами та тваринами, а також будь-якими культурними проявами (як минулими, так і нині), виявлені у цих областях» [8]. Відомий режисер документаліст Ребека Тікелл вважає, що екотуризм – це «подорож, щоб насолодитися дивовижною різноманітністю світової природи та людської культури, не завдаючи їм шкоди».

Науковці та суспільство визначає екотуризм як «відповідальну подорож до природних зон, яка зберігає навколишнє середовище та покращує добробут місцевих жителів». За даними Австралійської асоціації екотуризму, «екотуризм – це туризм, заснований на природі, який включає освіту та інтерпретацію природного середовища і є екологічно стійким». Це визначення визнає, що «природне середовище» включає культурні компоненти і що «екологічні устої» передбачають належне повернення в місцеву спільноту і довгострокове збереження ресурсу. Екотуризм – це екологічно стійкий туризм, який сприяє розумінню, оцінці та збереженню довкілля та культури.

Як що розглядати екотуризм як окремий напрям туризму, то можна розширити класифікацію його різновидів і запропонувати такі види (рис. 1):

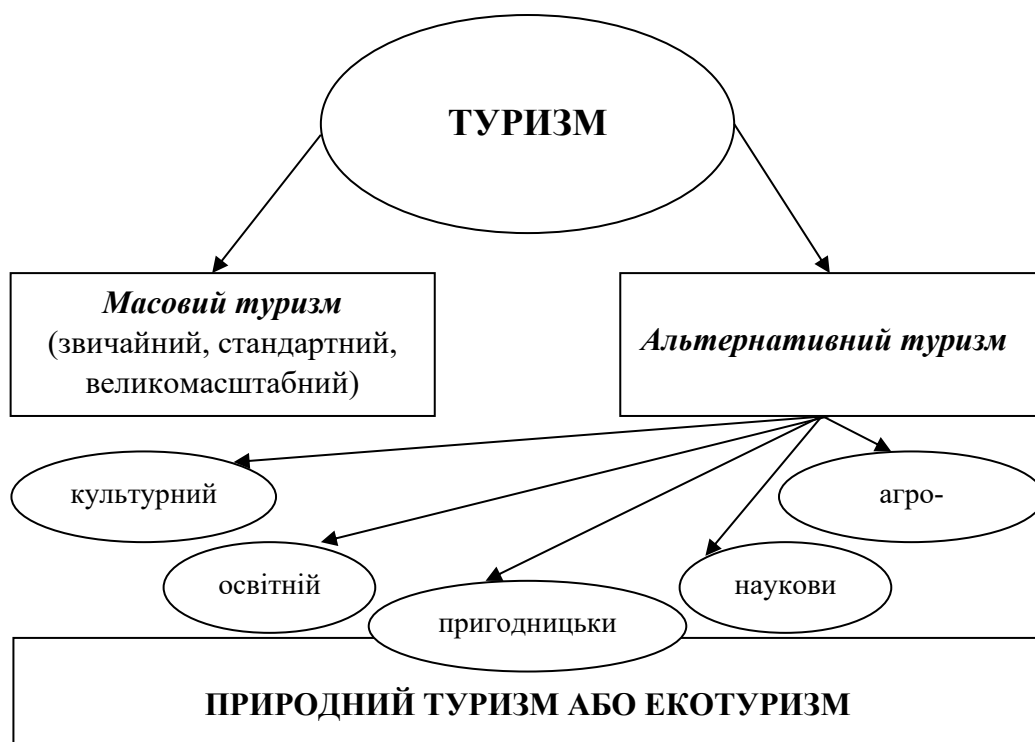

Рис. 1 – Види альтернатив масовому туризму

- масовий туризм;
- альтернативний туризм.

Масовий туризм треба розглядати як традиційну форму розвитку туризму, у якій переважають короткострокові принципи вільного ринку і де першорядне значення має максимізація доходів. Розвиток промисловості туризму спочатку розглядався як бажана і бажано «чиста» галузь країн і регіонів. Це особливо вірно відносно переваг у вигляді надходжень в іноземній валюті, зайнятості та розвитку інфраструктури, наприклад, такої як транспортні мережі [7].

У наші дні ми більш схильні ганьбити або характеризувати звичайний масовий туризм як звіра, чудовисько, що має мало позитивних якостей для регіону призначення, його мешканців та місцевих природних ресурсів. Це не заперечення того, що «масовий туризм» викликав проблеми, бо це так.

Виникла цілком виправдана потреба у пошуку альтернативного підходу до розвитку туризму, що зменшує негативні наслідки підходу масового туризму.

Таким чином, перспектива «альтернативного» туризму стала популярною парадигмою. Цей альтернативний підхід був описаний як «конкуруюча парадигма» масового туризму, але його також можна розглядати як додатковий підхід до туризму. Отже, дискусія повертається до семантичних дебатів, можливо, найкраще визнати, що альтернативний туризм є природним результатом дозрівання розуміння розвитку туризму, його сильних та слабких сторін.

Маллой і Феннелл у своїй статті «Кодекси етики і туризм: дослідний контент-аналіз» стверджують, що «альтернативний туризм – це загальний термін, який охоплює цілу низку туристичних стратегій (наприклад, відповідний, екологічний, м'який, відповідальний, туризм від людини до людини та зелений туризм), всі з яких покликані запропонувати більш сприятливу альтернативу традиційному масовому туризму у певних видах напрямків туризму. Однак Уівер цілком справедливо зазначає, що альтернативний туризм також критикується. Зрозуміло, що тільки тому, що альтернативний туризм розвинувся як реакція на негативні наслідки масового туризму, він не обов'язково менш шкідливий чи кращий, ніж його альтернативи.

Розглянемо більш уважно природу екологічного туризму. Очікується, що туристична активність зростатиме на 4,3% на рік у реальному вираженні протягом найближчих років. Екотуризм став найбільш швидко зростаючим сектором індустрії туризму, який росте в 3 рази швидше, ніж галузь загалом. Не може бути жодних сумнівів у тому, що тенденції, що зростають, у турботі про навколишнє середовище в поєднанні з історично переважаючою тенденцією до подорожей, втечі на природу, викликані тиском міського життя, спонукають людей шукати усамітнення з природою, і, тому збільшується кількість відвідувачів, в національні парки та інші території, що охороняються [6].

Екологічний туризм має низку аспектів. Всі форми подорожей природними територіями не обов'язково є екотуризмом, але це забезпечує корисний крок у диференціації природного туризму від екотуризму і дає нам ряд рівнів, на яких можна розрізняти відносини між конкретними туристичними видами діяльності та природою:

- види діяльності чи переживання, які залежать від природи.
- дії чи переживання, що посилюються природою.
- види діяльності чи переживання, для яких природна обстановка несуттєва.

Існує кілька класів природного туризму, кожен із яких використовує комбінацію цих аспектів. Наприклад, спостереження за птахами може забезпечити приємний та розслаблюючий відпочинок, заснований на загальному інтересі до природи та навколишнього середовища. Так що без природного середовища було б важко провадити діяльність. Так само кемпінг, який часто посилюється природою. Більшість людей хотіли б розбити табір на природі, а не на узбіччі жвавої дороги. Отже, природа є невід'ємною частиною цих переживань, але з їхньої основний мотивацією.

Екотуризм – це подорож у крихкі, недоторкані і зазвичай охоронювані райони, яке прагне бути маловитратним і (часто) невеликим за масштабами. Він допомагає мандрівникам навчатися, надає кошти на охорону природи, безпосередньо сприяє економічному розвитку та розширенню політичних можливостей місцевих спільнот, а також сприяє повазі різних культур та прав людини. Деякі важливі характеристики екотуризму такі:

1) Включає поїздки до природного місця призначення. Ці напрямки часто є віддаленими районами, населеними або безлюдними, і зазвичай знаходяться під будь-яким захистом навколишнього середовища під час національних, міжнародних, комунальних або приватних поїздок.

2) Звести до мінімуму вплив. Туризм завдає шкоди. Екотуризм прагне звести до мінімуму несприятливий вплив готелів, стежок та іншої інфраструктури за рахунок використання або перероблених, або наявних

місцевих будівельних матеріалів, відновлюваних джерел енергії, переробки та безпечної утилізації відходів і сміття, а також архітектурного дизайну, що враховує екологічні та культурні особливості.

3) Розвиває екологічну свідомість. Екотуризм означає освіту як туристів, так жителів прилеглих населених пунктів. Задовго до початку туру туроператори повинні надати мандрівникам матеріали для читання про країну, навколишнє середовище та місцевих жителів, а також кодекс поведінки як для мандрівника, так і для самої галузі. Екотуристичні проекти також повинні сприяти освіті членів навколишніх спільнот, школярів та широкому загалу в приймаючій країні.

4) Забезпечує прямі фінансові вигоди задля збереження. Екотуризм допомагає збирати кошти для захисту навколишнього середовища, досліджень та освіти за допомогою різних механізмів, включаючи плату за вхід до парку, туристичну компанію, готель, авіакомпанію та аеропортові податки, добровільні внески тощо.

5) Забезпечує фінансові пільги та розширення прав та можливостей місцевого населення. Екотуризм вважає, що національні парки та інші заповідні зони виживуть лише в тому випадку, якщо периметром будуть щасливі люди. Місцева спільнота повинна бути залучена та отримувати дохід та інші матеріальні вигоди (питна вода, дороги, поліклініки тощо) від заповідної зони та її туристичних об'єктів.

6) Поважає місцеву культуру. Екотуризм як «зелений», а й менш культурно нав'язливий і експлуататорський, ніж звичайний туризм. У той час як проституція, чорні ринки та наркотики часто є побічними продуктами масового туризму, екотуризм прагне шанувати культуру та населення країни, що приймає.

7) Підтримує права людини та демократичні рухи. Всесвітня туристична організація, спонсорована ООН, проголошує, що туризм сприяє «міжнародному взаєморозумінню, миру, процвітанню, загальній повазі, дотриманню прав людини та основних свобод для всіх».

Однак такі настрої мало знаходять відображення у звичайному масовому туризмі. Таким чином, екотуризм підтримує права людини та встановлює міжнародний світ.

Екотуризм заснований на природі, екологічно утворений та стійко управляється. Росс та Уолл (1999) виділяють п'ять основних функцій екотуризму, а саме: охорона природних територій; освіта; генерація коштів; якісний туризм; місцева участь.

Крім того екотуризм впливає на певні економічні ефекти. Робочі місця, створювані екотуризмом, є важливою причиною інтересу до цього явища та його підтримки. Ці робочі місця часто виникають у районах не зачеплених традиційними зусиллями розвитку, і є відчутні економічні вигоди від природних територій. У кількох дослідженнях оцінювалися переваги екотуризму для зайнятості на місцевому рівні. Не дивно, що рівень вигод сильно відрізняється в результаті відмінностей в якості привабливості, доступності та інших факторів.

Деякі важливі економічні ефекти екотуризму такі:

- фінансові наслідки (податки, збори, витрати). Екотуризм приносить державі дохід як з допомогою комерційних та інших загальних податків, а й з допомогою галузевих каналів, як-от сплата податків проживання і від'їзд;

- обмежений доступ до ресурсу. Туризм використовує різні ресурси як вхідні дані для продуктів та послуг, що надаються відвідувачам. У разі екотуризму одним із таких продуктів є природа в частково або повністю збереженому стані. Збереження природних територій часто пов'язане з обмеженням місцевого доступу до ресурсів, таких як деревина або лікарські рослини. Оскільки туризм є частковою чи єдиною причиною збереження території, він також призводить до обмеження доступу до ресурсів;

- інфляція. У багатьох напрямках ціни на товари, послуги та землю виросли через розвиток туризму, і це витрати, які несуть мешканці району, які купують ці предмети;

- ефекти розподілу доходів. У деяких випадках розвиток туризму посилює існуючу нерівність доходів у спільнотах, що приймають, у той час як в інших вона породжує нову фінансову еліту;

- розподіл доходів. У деяких місцях екотуризму жителі отримують вигоду від програм розподілу доходів, які передбачають або грошові виплати, або, що частіше, фінансування громадських проектів, таких як колодязі чи школи;

- вплив екотуризму на довкілля. Вплив екотуризму залежить від того, що таке екотуризм. Найважливішим питанням є те, що екотуризм повинен включати обдумані кроки з мінімізації впливу за допомогою вибору видів діяльності, обладнання, місця та часу, розміру групи, освіти та навчання, а також оперативного управління навколишнім середовищем. В даний час є досить багато літератури за такими впливами, як витоптування, яке легко кількісно виміряти експериментально. Проте дуже мало відомо про такі впливи, як шумова дія, ґрунтові та водні патогени, а також втручання в динаміку та генетику популяцій рослин та тварин, які, ймовірно, мають значно більше екологічного значення.

Для повноти картини впливів екотуризму треба зосередити увагу й на деяких важливих екологічних наслідках. Серед основних моментів екологічного впливу можна відмітити такі:

- подрібнення чи видалення рослинності;
- модифікація ґрунту;
- занесення бур'янів та патогенів;
- забруднення води відходами життєдіяльності людини;
- забруднення повітря вихлопними газами генераторів, шумом машин, транспортних засобів та голосів;
- візуальні ефекти;
- порушення дикої природи через все перераховане вище, харчові відходи, сміття тощо.

Екотуристичні організації (адміністративні чи функціональні структури, які займаються екотуризмом) допомагають звести до мінімуму негативний вплив та максимізувати позитивний вплив екотуризму. Ці організації можна поділити на три категорії:

1. Неурядові організації (НУО).
2. Державний сектор чи державні установи.
3. Нечленські організації.

Екотуристичні організації, розташовані у всьому світі, відіграють важливу роль, починаючи від пропаганди на низовому рівні і закінчуючи розробкою міжнародної політики. На міжнародній арені багато різних організацій займаються питаннями, пов'язаними з екотуризмом. Всесвітня туристська організація (ВТО) відіграє важливу роль у розвитку екотуризму. Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) є ще однією міжнародною урядовою організацією, яка займається екотуризмом у рамках своєї міжнародної програми допомоги з метою розвитку. ВТО і ПРООН – лише два приклади того, як міжнародні урядові організації, пов'язані з екотуризмом, можуть зіграти свою роль у перетворенні екотуризму на інструмент сталого розвитку. На міжнародному рівні важливу роль також відіграють НУО. Tourism Concern – британська неурядова організація, що займається забезпеченням того, щоб туризм був справедливою та стійкою формою бізнесу, багато років працює над тим, щоб зробити туризм стійкішим. TES, що базується в США, займається виключно забезпеченням того, щоб екотуризм був життєздатним інструментом збереження біорізноманіття та розвитку спільноти. Уряд відіграє важливу роль на національній арені. Пов'язані з урядом організації екотуризму, що діють на цьому рівні, зазвичай представляють області: агентства з управління парками, університети, міністерства туризму та міністерства навколишнього середовища або природних ресурсів. Наприклад, у Кенії більша частина державної діяльності в галузі екотуризму на національному рівні здійснюється Кенійською службою дикої природи (KYS), квазідержавною організацією, в обов'язки якої

входить управління дикою природою в країні. У кожній країні є свої національні організації з охорони та збереження природних ресурсів та екотуризму. Нижче за національний рівень знаходяться регіональні, державні та місцеві напрямки діяльності. Екотуристичні організації грають роль кожному з цих рівнів. Туризм Квінсленду та туризм Саскачевана – два приклади організацій екотуризму державного сектора на рівні штату. В Австралії екологічний відділ Квінслендського туризму публікує щоквартальний інформаційний бюлетень під назвою EcoTrends, що інформує промисловість, неурядові організації, університети та державний сектор про заходи, пов'язані з екотуризмом, одержувачами акредитації, дослідженнями відділу та політикою.

Україна володіє достатніми екотуристичними ресурсами, використання яких, поряд із зростаючим попитом на туристичні послуги, закономірно призведе до інтенсифікації розвитку інфраструктури та територіальної організації екотуристичної діяльності. Протягом останніх років спостерігається зниження кількості туристів в Україні. Це стосується не лише в'їзних, а й внутрішніх туристів, які складають майже 97% від загальної кількості. Дніпропетровська область не є виключенням. Так за даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області з 18 000 осіб обслуговуваних туроператорами та турагентами за видом туризму у 2019 році, лише 2 людини вважались в'їзними туристами. Також з року в рік спостерігається скорочення кількості внутрішніх туристів. Як що їх частка у 2019 році становила 3,5% від загальної кількості, то у 2000 році їх поменшилось на 0,4%.

Нажаль, зараз в Україні екологічний туризм перебуває на початковій стадії розвитку. Екотуристичні подорожі організуються переважно на самодіяльному рівні, комерційна діяльність у цьому напрямі лише зароджується. Проте вже помітне виділення двох шляхів розвитку екологічного туризму – «американського» та «європейського». Перший формується у вигляді організації спортивно-туристських подорожей в

екстремальних природних умовах, другий – у формі організованого відпочинку у сільській місцевості із залученням до традиційної місцевої культури (в нашій країні цей вид туризму називають сільським, зеленим чи агротуризмом).

Наша держава опікується питаннями розвитку зеленого туризму і додає багато зусиль для нормативно-правового забезпечення його розвитку. Основним законом, що регулює суспільні відносини у сфері зеленого туризму, є Закон України «Про туризм». Крім того, сфера сільського зеленого туризму регулюються законами України «Про особисте селянське господарство», «Про зайнятість населення», Постановою КМУ «Про утворення Організаційного комітету з питань реалізації проєктів «Магніти України»», розпорядженням КМУ «План заходів на 2021-2023 рік щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму». Зараз на розгляді у Верховній раді України знаходиться проєкт Закону «Про сільський та сільський зелений туризм».

До механізмів розвитку зеленого туризму в Україні можна віднести:

- проєкт «Туристичні магніти»;
- створення Єдиного туристичного реєстру;
- провадження державного нагляду (контролю) за додержанням туроператорами ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності;
- продовження реалізації проєкту «Мандруй Україною».

Тобто наша держава намагається зробити максимально можливе для розвитку екологічного туризму і країни в цілому. І, як що у питаннях регулювання національних парків, заповідників та інших природоохоронних зон все майже відрегульовано, то в сфері сільського (зеленого) туризму ще існують проблеми. Серед основних проблеми можна виділити такі:

- відсутність централізованої бази даних про садиби;
- недостатня кваліфікація власників садиб.

Список джерел до першого розділу

1. Безугла Л.С. Тенденції розвитку екотуристичної діяльності в Дніпропетровській області. *Проблеми економіки*. 2020. №3. С. 94-103.
2. Бойко В.О. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. *Агросвіт*. № 22, 2020. С. 58-65.
3. Голод А.П. Проблемы и перспективы развития экологического туризма в Украине. Материалы научной конференции «*Молодые научные работники географической науке*». Киев: Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко. 2006. URL: <http://www.skole.com.ua/ru/papers/13-turizm/33-ekoturizmukr.html>
4. Мовчан І.С., Харченко В.О. Стан та перспективи розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «*Сталий розвиток туризму на засадах партнерства: освіта, наука, практика*». Львів: ЛТЕУ, 2018. С.104-108.
5. Стимулювання розвитку зеленого туризму в Україні: наявні інструменти. Інформаційна довідка ІДЦ при ВР України. Фонд «Східна Європа». 2021. URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00XH89.pdf
6. Global Biodiversity Protection. Eco-Tourism, the responsible travel. URL: <https://globalbiodiversityprotection.org/en/cause-view/eco-tourism/>
7. Global Sustainable Tourism Council. The Difference Between Ecotourism and Sustainable Tourism. URL: <https://www.gstcouncil.org/ecotourism/>
8. Jonathan Nash (2001). Definitions of Eco Tourism. URL: <https://tourismnotes.com/eco-tourism/>
9. Population Reference Bureau. A Potential Threat to Local Communities and Ecosystems. URL: <https://www.prb.org/resources/eco-tourism-encouraging-conservation-or-adding-to-exploitation/>

РОЗДІЛ 2.

РОЗРОБКА ТУРИСТИЧНОГО РІЧКОВОГО МАРШРУТУ ПО Р. САМАРА МІЖ С. АНДРІЇВКА ТА СМТ. ЧЕРКАСЬКЕ НОВОМОСКОВСЬКОГО РАЙОНУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Загальна характеристика маршруту с. Андріївка – смт Черкаське Новомосковського району Дніпропетровської області

Сплав по річці – це вид активного відпочинку, який не тільки дозволить зміцнити дух, а й навчить відчувати водну стихію, Маршрут проходить мальовничим Самарським лісом, який простягається порівняно вузькою смугою вниз за течією, переважно на лівому березі річки Самари. В цьому лісі зростають дуб, ясен, липа, клен, сосна, вільха та інші дерева. Території соснового лісу Самарського бору є найпівденнішим природним хвойним лісом на території України.

Туристичний маршрут розроблено для залучення учнівської та студентської молоді до екологічного туризму. Долучитися до краси дикої природи, отримати досвід сплаву по річці, керування каяками та користування туристичним приладдям, надасть прекрасну можливість активно та насичено провести вихідні дні, додасть сил, енергії і подарує натхнення. Водний похід – це завжди нові, незвичайні враження!

Загальна характеристика проектованого маршруту сплаву по річці Самара наведено у таблиці 1.

Загальна протяжність маршруту становить 28 км. Вид екологічної екскурсій за терміном перебування – дводенна, за характером переміщення – лінійна, за складністю – помірна, оскільки водяний потік Самари не бурхливий та безпечний. Вік учасників маршруту, враховуючи специфіку пересування, від 12 до 45 років. Тривалість подорожі за середньої швидкості руху становить 14 годин.

Таблиця 1

Показники загальної характеристики маршруту

№ з\п	Показники маршруту	Характеристика показника
1	Вид та тип маршруту	Тур вихідного дня, лінійний
2	Категорія складності	Помірний
3	Регіон	Україна, Дніпропетровська область, Новомосковський район: Василівська сільська рада с. Андріївка, Новостепанівська сільська рада с. Івано-Михайлівка, Вільненська сільська рада, с. Вільне та Черкаська селищна рада, смт. Черкаське
4	Загальний кілометраж маршрут	28 км
5	Тривалість проходження маршруту	14 годин
6	Кількість оглядових зупинок	3
7	Кількість туристів у групі	Від 2 до 10 чоловік
8	Вік туристів	Від 12 до 45 років
9	Сезонність	Початок травня – кінець вересня
10	Початок маршруту	с. Андріївка Новомосковського району Дніпропетровської області, вул. Зелена
11	Закінчення маршруту	смт. Черкаське Новомосковського району Дніпропетровської області, база НРОО «АТЛАНТ»

Розклад руху річним маршрутом с. Андріївка – смт Черкаське

Перший день.

9:30 – прибуття до місця початку маршруту у с. Андріївка. Інструктаж учасників туристичної групи. Підготовка каяків до спуску на воду.

10:30 – початок руху по річці Самара.

12:30 – привал у с. Івано-Михайлівка. Відвідування ботанічного заказника загальнодержавного значення – «Балка Бандурка» (за бажанням), також ботанічної пам'ятки природи місцевого значення Столітні дубові насадження.

Повернення до місця привалу, прийом холодної їжі.

14:00 – повернення до маршруту.

19:00 – Прибуття до місця ночівлі с. Вільне. Облаштування наметового містечка. Приготування гарячої їжі. Риболовля. Вільний час.

22:00 – відбій.

Другий день.

5:00 – вранішня риболовля для бажаючих.

7:00 – загальний підйом. Сніданок.

8:00 – вихід на маршрут.

11:00 – привал Лиса гора. Приготування холодної їжі. Огляд місцевості.

12:00 – повернення на маршрут.

16:00 – прибуття до кінцевої точки маршруту на базу НРОО «Атлант». Приготування гарячої їжі, відпочинок, за бажанням баня та ночівля.

18:00 – від'їзд до міста Дніпро.

Характеристика необхідного обладнання

Туристичне обладнання у будь-якому поході поділяється на групове та особисте. Групове обладнання на даному туристичному маршруті включає у себе:

- каяки двомісні – 6 одиниць;
- намети HANNAN – 6 одиниць;
- спальні мішки – 12 одиниць;
- туристичні каремати – 12 одиниць;
- спінінг та снасті для риболовлі – 5 одиниць;
- казанки для приготування їжі – 3 одиниці;
- набір для розведення багаття – 1 одиниця;
- кухонне спорядження – 1 одиниця;
- медична аптечка – 2 одиниці;
- комплект ремонтного набору – 1 одиниця;
- фотоапаратура – 1 одиниця;
- ліхтарики – 6 одиниць;
- компаси – 2 одиниці;
- топографічна карта – 1 одиниця;
- GPS – навігатор – 1 одиниця.

Каяк підходить для спокійної водойми, обладнаний герметичними відсіками, також відрізняються підвищеною безпекою, тому човен підходить навіть для дітей та початківців. До комплекту входять два рятувальні жилети та два весла. Вміщує дві людини, дві великі одиниці багажу та має загальну вантажопідйомність у 250 кг.

Особливу увагу слід звернути на посуд для приготування їжі. У поході оптимально мати три казанки на групу, в яких одразу готують першу, другу страву і чай. Задля зручності слід користуватись казанками за діаметром котрі входять один в інший. Разом з цим до кухонного спорядження відносяться: набір кухонних ножів, туристська сокира у чохлі, ополоник для роздавання готової їжі, поліетиленова скатерка, алюмінієва сковорідка, обробна дощечка з фанери, засоби для миття посуду, сірники у водонепроникній упаковці, брезентові рукавиці.

Також у похід беруть з собою набір для розведення багаття, в який входять вигнуті з міцного залізного дроту гачки та рогатки. При облаштуванні багаття дротяні рогатки забивають зверху у кілок, а казанки підвішують на поперечину за допомогою гачків.

Особисте спорядження повинно бути легким, міцним, надійним, зручним та простим у користуванні, водонепроникним. У туриста завжди повинна бути запасна пара нижньої та верхньої білизни. За умов сплаву по річці у теплу пору року до особистих речей можна віднести шорти, купальний костюм, футболки з коротким рукавом, панама від сонця з широкими полями. Для вечірньої пори зручніший за все спортивний тренувальний костюм або куртка-вітрівка. До особистого спорядження також включаємо: туалетний набір, металеві – миску, ложку, кружку, індивідуальна аптечка, документи, крем від сонця, засіб від комах, зручне взуття.

Організація харчування у поході

Для туристичних походів воно має бути повноцінним та відповідати певним критеріям, як то енергетична цінність, збалансованість, загальна вага та відповідність смаку.

Правильно організоване харчування є одним з основних чинників, що визначають здоров'я людини, опірність організму несприятливим впливам навколишнього середовища. Найважливішим принципом збалансування харчування є визначення правильного і обґрунтованого співвідношення основних харчових і біологічно активних речовин. Співвідношення білків, жирів і вуглеводів за ваговими характеристиками рекомендовано для туристичного походу – 1: 2,7: 4,6, тобто на кожен білкову калорію повинно припадати 2,7 жирової і 4,6 вуглеводної калорії. При дворазовому гарячому харчуванні на сніданок рекомендується планувати 40% добової норми калорій, на вечерю - до 35%, інші 25% відводяться на харчування на великому і малих привалах.

Добовий раціон у нескладному поході може бути рекомендований у середніх кількостях продуктів на людину (табл. 2).

Таблиця 2

Рекомендований раціон харчування для учасників туристичних походів

Продукти	Кількість, г		Енергетична цінність, ккал
	у натуральному вигляді	у сухому вигляді або у перерахунку на сухий	
Хлібобулочні вироби	300	150	660
Печиво, сухарі білі	50	50	200
Крупи	120	120	400
Картопля	200	50	180
Ковбаса	50	50	180
Грудинка	50	50	80
Печиво	100	100	200
Цукор та цукерки	120	120	380
М'ясопродукти	150	100	350
Молоко згущене або сухе	70	50	120
Жири: масло вершкове, рослинна олія	160	120	800
Інші продукти (овочі, спеції, сіль, чай, кава)	440	300	330
Разом	1810	1210	3880

Крім групового харчового набору кожному учаснику групи потрібно мати продукти для перекусу у особистому багажі.

Обґрунтування показників вартості туру

Робочою групою кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу було розроблено дводенний річний туристичний маршрут на 10 осіб по річці Самара між с. Андріївка та смт. Черкаське Новомосковського району Дніпропетровської області. Групу супроводжує інструктор та керівник групи. Перелік витрат на підготовку та проведення річного маршруту наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Витрати на підготовку та проведення річного маршруту з с. Андріївка до смт. Черкаське Новомосковського району Дніпропетровської області

№	Витрати	Сума, грн.
1.	Трансфер групи до початку маршруту м. Дніпро – с. Андріївка	1500
2.	Трансфер групи смт. Черкаське – м. Дніпро	1300
3.	Трансферт та прокат каяків	4500
4.	Прокат туристичного спорядження	1800
5.	Харчування	6555
6.	Послуги інструктора	2064
Разом		13219

У вартість туру входять:

- трансфер групи до початку маршруту та з місця закінчення маршруту;
- трансфер та прокат каяків;
- харчування;
- супровід інструктора;
- туристичний інвентар.

Вартість дводенного туру на одну особу: 1320 грн./чол.

Якщо група туристів складає 10 осіб – керівник групи приймає участь безкоштовно.

Для організації трансферу з м. Дніпро до с. Андріївка та з смт. Черкаське Новомосковського району Дніпропетровської області винаймається автобус на 18 пасажирів. Оплата оренди та послуг транспортування каяків до місця початку маршруту складають 750 грн. за одиницю. Прокат туристичного інвентарю (палатка, каремат, спальний мішок) складає 90 грн. за добу.

У вартість харчування входить закупівля, доставка, приготування їжі протягом річного маршруту. Заплановано три прийоми гарячі їжі та два прийоми холодної їжі. Вартість послуг з організації гарячого харчування наведено у таблиці 4, харчування на привалах – у таблиці 5.

Таблиця 4

Вартість послуг з організації гарячого харчування
(оптові ціни)

Готові страви	Норма на одну особу, г	Вартість порції, грн.	Вартість на групу, грн.
суп курячий з локшиною	300	40	400
плов з м'ясом/запечена картопля	250	80	800
салат зі свіжих овочів	200	40	400
каша гречана на молоці	250	30	300
уха	350	90	900
шашлик зі свинини	200	130	1300
запечені овочі	200	50	500
Разом		460	4600

Таблиця 5

Витрати на організацію харчування на привалах

Продукти	Добова норма на одну особу, г	На групу, г	Ринкова (оптова) вартість за 100 г, грн.	Вартість на групу, грн.
Хлібобулочні вироби	300	6000	4,5	270
Ковбаса варено-копчена	50	1000	60	600
Грудинка копчена	30	600	17	102
Печиво Мрія	100	2000	10	200
Цукерки	120	2400	10	240
Молоко згущене	30	600	16	96
Масло вершкове	40	800	29	232
Цукор	60	1200	2,7	33
Чай	3	60	62	37
Кава	5	100	70	70
Халва	30	300	25	75
Разом				1955

Вартість послуг інструктора розрахована у відповідності до середньої заробітної плати у Дніпропетровському регіоні, яка станом на січень 2025р. складала 14479 грн./міс. Враховуючи кількість робочого часу на місяць, яка

становить 168 годин, вартість послуг інструктора складає 2064 грн. за дводенний річний маршрут по річці Самара.

Таблиця 6

Технологічна карта річкового маршруту з с. Андріївка до смт. Черкаське

Ділянки маршруту екскурсії	Місця зупинок	Об'єкти показу	Тривалість ділянки маршруту	Найменування частини маршруту	Організаційні вказівки	Методичні вказівки
Від місця зустрічі з групою до місця початку маршруту	м. Дніпро, вул. Єрмолової, 35 пмт. Підгороднє, с. Андріївка, вул. Зелена	супермаркет АТБ	1 год. 45 хв.	м. Дніпро – с. Андріївка 68 км	Знайомство з групою, посадка до автобуса. Зупинка біля супермаркету АТБ для поповнення особистого сухпайка та запасів питної води. У точці початку маршруту проведення інструктажу з техніки безпеки на воді та користування плаваючими засобами типу «каяк».	
Місце початку маршруту - с. Івано-Михайлівка	Узбережжя р. Самара, с. Андріївка; с. Івано-Михайлівка	ботанічний заказник загальнодержавного значення – «Балка Бандурка»; Столітні дубові насадження.	1 год. 30 хв.	с. Андріївка – с. Івано-Михайлівка 6 км	Зупинка на привал у с. Івано-Михайлівка, розташування каяків та піший перехід до біологічних пам'яток Новостепанівської сільської ради Після огляду природних пам'яток повернення до місця привалу. Час для прийому їжі.	Столітні дубові насадження — ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Пам'ятка природи розташована на південно-західній околиці села Івано-Михайлівка Новомосковського району Дніпропетровської області, Новомосковський військлісгосп кв. 192, діл. 9. Площа — 1,8 га, створено у 1972 році. Балка Бандурка — ботанічний заказник загальнодержавного значення в Україні. Розташований на захід від села Івано-Михайлівки Новомосковського району Дніпропетровської області. Площа 125 га. Статус присвоєно згідно з Постановою РМ УРСР 28.10.1974 року № 500. Перебуває у віданні:

						Новомосковський військлігосп кв. 47, 48. Охороняється рідкісна для степової частини України ділянка дубового лісу. Займає територію на правому, порізаному ярами і балками березі річки Самари. Це — єдине в області місце поширення реліктового хвоща великого. Тут ростуть також акація біла, берест, гледичія, клен польовий, липа серцелиста, вільха та інші. У трав'яному покриві трапляються материнка, копитняк, конвалія, тонконіг, осока волосиста. З тварин трапляються лось, сарна, борсук, дика свиня, заєць, куниця, тушканчик. Приготування холодної їжі.
с. Івано-Михайлівка – с. Вільне	с. Вільне, узбережжя р. Самара	-	5 год.	с. Івано-Михайлівка – с. Вільне 10 км	Прибуття до місця ночівлі, облаштування наметового містечка, приготування гарячої їжі, рибалка. Сніданок, приготування гарячої їжі.	Обладнання наметового містечка повинно відповідати вимогам Наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Державних санітарних норм та правил влаштування, утримання та організації режиму діяльності дитячих наметових містечок» від 07.02. 2012 р. №89. Відповідно до п. 4 Наказу облаштування жилої зони повинна відповідати наступним вимогам: 1. У житловій зоні розміщуються: житлові намети, місця для сушіння одягу та взуття. 2. Намети слід розміщувати на сухих майданчиках із трав'яним покривом або з твердим ґрунтом. Навколо наметів передбачається обладнання каналів з ухилом

						(від намету) для стоку дощових вод. Відстань між поверхнями крайніх стінок наметів в ряду повинна бути не менш 2,5 м, а між рядами - не менш 3,5 м. 3. Тип наметів - двошарові або тришарові. Висота намету - не менш як 1,7 м від підлоги. Намети повинні бути міцними, водонепроникними, вітрозахисними, з теплоізоляційними властивостями, мати клапани або вікна для провітрювання, які обладнані захисними засобами від проникнення комах (захисна сітка на вікнах і дверях, застібка типу «блискавка»). Усі намети повинні мати вхід, який щільно закривається. У наметі повинно передбачатися місце для зберігання взуття. Дно внутрішнього намету повинно бути з водонепроникної тканини, яка розташовується на підлозі, зроблений з дощатого настилу або з використанням тепло- і вологоізоляційних матеріалів. 4. Туристичні намети слід використовувати відповідно до інструкції з експлуатації. Кількість спальних місць у наметі визначається його місткістю, зазначеною в інструкції із застосування, але не повинна бути більше 5. Кожна людина повинна мати індивідуальне спальне місце. Намети для хлопців і дівчат повинні бути окремими. Намети повинні мати позитивний висновок державної
--	--	--	--	--	--	--

						санітарно-епідеміологічної експертизи. 5. Для організації сну в наметових містечках, облаштованих тимчасово, допускається використання спальних мішків з індивідуальними комірами з бавовняної тканини, які розміщують на спеціальних туристських килимках. Спальні мішки повинні зберігати тепло та швидко сушитися та повинні мати позитивний висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи. 6. Місце для просушування взуття та одягу повинно бути обладнано навісом (тентом). На місці ночівлі буде готуватись гаряча їжа: вечеря та сніданок.
с. Вільне – Лиса Гора (привал)	Лиса Гора, узбережжя р. Самара	Лиса Гора росташована на узбережжі річки Самара	3 год.	с. Вільне – Лиса Гора 5 км	Привал, приготування холодної їжі, відпочинок	Приготування холодної їжі.
Від місця привалу Лиса Гора – смт. Черкаське	смт Черкаське, вул. Дачна, 22 «Баня на дровах»	Джерело, база відпочінку «Баня на дровах»	4 год.	Лиса Гора – смт. Черкаське 7 км	Кінцева точка маршруту. Приготування гарячої їжі, відпочинок. Можна відвідати баню на дровах. За бажанням можна залишитись на ночівлю.	Гаряче харчування наприкінці маршруту.
смт. Черкаське – м. Дніпро	м. Дніпро, вул. Єрмолів, 35	-	1 год. 30 хв.	смт. Черкаське – м. Дніпро; 68 км	Посадка до автобуса. Відбуття з бази «Баня на дровах».	Висадка членів групи у м. Дніпро.

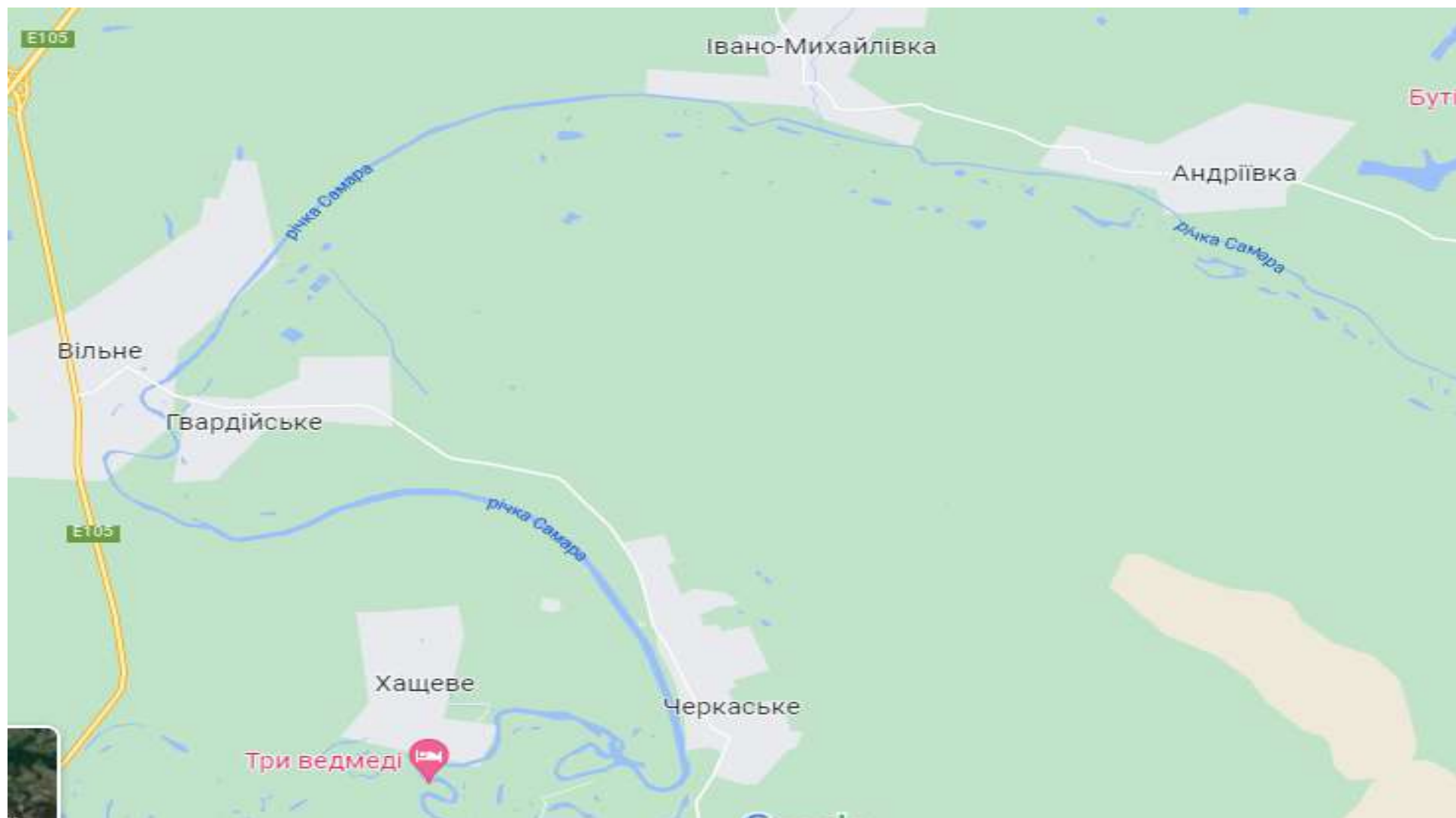

Рис.2. Схема річкового маршруту з с. Андріївка до смт. Черкаське

Список джерел до першого розділу

1. Новомосковський район на новій інтерактивній мапі Дніпропетровщини. URL: <http://poleznaya.dp.ua/>. (дата звернення: 20.02.2022 р.).
2. Дніпропетровська обласна державна адміністрація. Туризм. URL: <https://adm.dp.gov.ua/>. (дата звернення: 20.02.2022 р.).
3. Бойко В.О. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. *Агросвіт*. № 22, 2020. С. 58-65.
4. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України», присвяченої 90-річчю дитячо-юнацького туризму в Україні. Збірник наукових праць. Київ Кропивницький. – ЛА НАУ, 2020. 383 с.
5. Голод А.П. Проблемы и перспективы развития экологического туризма в Украине. Материалы научной конференции «*Молодые научные работники географической науке*». Киев: Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко. 2006. URL: <http://www.skole.com.ua/ru/papers/13-turizm/33-ekoturizmukr.html>
6. Мовчан І.С., Харченко В.О. Стан та перспективи розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «*Сталий розвиток туризму на засадах партнерства: освіта, наука, практика*». Львів: ЛТЕУ, 2018. С.104-108.

3. СПЕЦИФІКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЕКО-ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ З УЧНІВСЬКОЮ ТА СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ

Екотуризм націлений на відновлення фізичних і моральних сил людини. Цей вид туризму має ряд переваг, оскільки не вимагає великих матеріальних витрат і при цьому максимально позитивно впливає на здоров'я і самопочуття людини.

Найбільшою популярністю екотуризм користується в молодій і активній частини населення, а також у студентів, які прагнуть побачити нові цікаві місця і при цьому прагнуть економити гроші. Хоча останнім часом до їх числа приєднуються і люди старшого віку, що бажають відновити свої сили природним чином.

Ще декілька десятиліть тому людство не знало таких глобальних екологічних проблем як у наш час. Зараз же нелегко відшукати на карті світу екологічно чисті країни і міста. І з кожним роком їх стає все менше. Причиною такої несприятливої ситуації є, звичайно ж, надмірне забруднення довкілля, перенасичене шкідливими речовинами повітря, радіоактивне забруднення довкілля, в результаті використання атомних електростанцій або виробництва ядерної зброї. Тому світовий екологічний туризм почав розвиватися набагато раніше, ніж екотуризм в Україні [1].

Екотуризм передбачає відпочинок в екологічно чистих регіонах. В Україні таких регіонів вистачає, що робить країну екологічно привабливою для любителів екологічного туризму. На даний момент екотуризм можна назвати досить молодим видом туризму, який лише розвивається, але нестримно набуває популярності.

З кожним роком важливість і значущість екотуризму в житті кожної людини нестримно зростає, породжуючи надії на його перспективи, попит та велике майбутнє.

Сьогодні багато з нас намагаються жити так, щоб якомога менше

завдавати шкоди навколишньому середовищу. Ми переробляємо наші газети та пляшки, ми їздимо громадським транспортом, щоб дістатися на роботу, ми намагаємося купувати фрукти та овочі місцевого виробництва, саме тому альтернативні форми туризму стають все більш популярними у всьому світі. Але що таке екотуризм?

Є багато назв для цих нових форм туризму: відповідальний туризм, альтернативний туризм, стійкий туризм, природний туризм, пригодницький туризм, освітній туризм тощо. Екотуризм, напевно, включає їх потроху. Кожен має різне визначення, але більшість людей погоджується, що екотуризм це: збереження дикої природи та культури району; приносити користь місцевим жителям та залучати місцеву громаду; бути стійким, тобто отримувати прибуток без руйнування природних ресурсів; забезпечити досвід, за який туристи хочуть заплатити [2].

Так, наприклад, у справжньому екологічному проєкті природний заповідник дозволяє невеликій кількості туристів відвідати його рідкісних тварин і використовує отримані гроші для продовження важливої роботи з охорони природи.

Місцеві жителі мають роботу в заповіднику гідами та охоронцями, але також мають право голосу щодо розвитку проєкту. Туристи зупиняються в місцевих будинках з місцевим населенням, а не в спеціально побудованих готелях. Тому вони відчують місцеву культуру і не відбирають у місцевого населення дорогоцінну енергію та воду. Вони подорожують пішки, на човні, велосипеді, щоб не було забруднення. І вони мають особливий досвід [3].

Власне екологічний туризм представляє собою вид орієнтованого на природу туризму, який відбувається у природному середовищі і, крім цього, має ряд визначальних ознак, притаманних цьому специфічному виду діяльності згідно з міжнародними стандартами. Зокрема, обов'язковими рисами екотуризму мають бути:

- освітня складова, тобто ознайомлення з природними цінностями;
- природоохоронна складова, тобто безпосередня участь або

внесок в охорону довкілля;

- соціальна складова, що передбачає участь в екотуристичній діяльності місцевих громад.

Ряд міжнародних організацій виробив свої власні визначення екологічного туризму, що в деталях розрізняються, але є дуже подібними. Саме їх загальні риси і визначають той зміст екотуризму, що на сьогодні є загальновизнаним у світі .

Згідно з Міжнародною Спілкою Охорони Природи: “Екотуризм – мандрівка з відповідальністю перед довкіллям по відносно непорушеним природним територіям з метою відпочинку та вивчення природних і культурних цінностей, що сприяє охороні природи, спричиняє мінімальний вплив на довкілля, забезпечує активну соціально- економічну участь місцевих жителів та отримання ними переваг від цієї діяльності”[4].

Сучасний туризм має значні ресурси для формування в молоді екологічного світогляду та екологічної культури. У процесі туристичних подорожей є можливості для розвитку в студентів ціннісного ставлення до навколишнього середовища з одночасним отриманням знань у різних галузях: екології, географії, краєзнавстві, біології та історії .

Правила проведення туристичних подорожей з учнівською та студентською молоддю України розроблено з метою забезпечення виконання Закону України "Про освіту" та відповідно до Наказу МОН України № 1124 від 02.10.2014 р., яким затверджено:

- 1) Інструкцію щодо організації та проведення туристських спортивних походів з учнівською та студентською молоддю;
- 2) Інструкцію щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю;
- 3) Положення про туристські маршрутно-кваліфікаційні комісії навчальних закладів.

Правила проведення туристичних подорожей з учнівською та студентською молоддю України є обов'язковими для всіх навчальних

закладів, установ та організацій освіти незалежно від підпорядкування і форм власності, що проводять туристичні подорожі з учнівською та студентською молоддю.

Дія цих Правил поширюється на учнівські та студентські туристичні групи незалежно від місця проведення подорожі, для яких навчальний заклад або інша організація освіти виступає як організація, що проводить подорож.

Учасники та організатори туристичних подорожей з учнівською та студентською молоддю під час підготовки та проведення туристичних подорожей керуються Законом України "Про освіту". Законом України "Про туризм", іншими законодавчими та підзаконними актами України, а також цими Правилами.

За порушення цих Правил, крім відповідальності, встановленої чинним законодавством, навчальні заклади та організації освіти, що проводять подорожі, а також органи освіти можуть порушити клопотання перед відповідними туристично-спортивними організаціями щодо застосування до порушників таких заходів впливу:

- не зарахування участі або керівництва в здійсненому поході;
- позбавлення спортивних звань, зниження або анулювання спортивних розрядів;
- анулювання заліку всіх або частини раніш здійснених походів;
- заборона участі в походах певної категорії складності на певний термін або керівництва ними;
- заборона на певний час керівництва походами з учнями та студентами.

Список джерел до третього розділу

1. Шумлянська Н. В. Екотуризм як форма долучення до природної та культурної спадщини [Електронний ресурс] / Н. В. Шумлянська // Культура України. – 2014. – Вип. 47. – Режим доступу : <http://www.ic.ac.kharkov.ua/RIO/kultura47/15.pdf>
2. Еко і сільський туризм: точки перетину [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : <https://mykrai.wordpress.com> Українська асоціація активного та екологічного туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uaeta.org/ua/tourism/17>

3. Білецька Г. А. Розвиток екотуризму як засіб економічного зростання Хмельницької області / Г. А. Білецька // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – №10. – Т. 2. – С. 245–247.

4. Isayenko V., Babikova K. (2013), «Ensuring the quality of products and services in agritourism», Problemy racionalnogo vykorystannya socialno-ekonomichnogo ta pryrodno-resursnogo potencialu regionu: finansova polityka ta investytsiyi, vol.19(1). pp. 247 - 252

ВИСНОВКИ

1. Науковці та суспільство визначає екотуризм як «відповідальну подорож до природних зон, яка зберігає навколишнє середовище та покращує добробут місцевих жителів». За даними Австралійської асоціації екотуризму, «екотуризм – це туризм, заснований на природі, який включає освіту та інтерпретацію природного середовища і є екологічно стійким». Це визначення визнає, що «природне середовище» включає культурні компоненти і що «екологічні устої» передбачають належне повернення в місцеву спільноту і довгострокове збереження ресурсу. Екотуризм – це екологічно стійкий туризм, який сприяє розумінню, оцінці та збереженню довкілля та культури.

2. Основним законом, що регулює суспільні відносини у сфері зеленого туризму, є Закон України «Про туризм». Крім того, сфера сільського зеленого туризму регулюються законами України «Про особисте селянське господарство», «Про зайнятість населення», Постановою КМУ «Про утворення Організаційного комітету з питань реалізації проєктів «Магніти України»», розпорядженням КМУ «План заходів на 2021-2025 рік щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму».

3. Правила проведення туристичних подорожей з учнівською та студентською молоддю України розроблено з метою забезпечення виконання Закону України "Про освіту" та відповідно до Наказу МОН України № 1124 від 02.10.2014 р. Дія цих Правил поширюється на учнівські та студентські туристичні групи незалежно від місця проведення подорожі, для яких навчальний заклад або інша організація освіти виступає як організація, що проводить подорож.

4. На основі теоретико-прикладних досліджень в науковій роботі запропоновано один з варіантів туристичного річкового маршруту по р. Самара між с. Адріївка та смт. Черкаське Новомосковського району Дніпропетровської області.